

Η γυμνότητα του ερωτικού σύμπαντος

Το μυθιστόρημα «Γκρίζα Πολιτεία» της Μαρίας Λαμπαδαρίδου-Πόθου

Μαρία Λαμπαδαρίδου - Πόθου:
«Γκρίζα Πολιτεία». Εκδόσεις Κα-
λέντης, 1995, σελ. 192.

Η Μαρία Λαμπαδαρίδου - Πόθου έχει ένα δικό της ποιητικό τρόπο να αγγίζει τα πράγματα και τον κόσμο και να ψυχογραφεί τους ήρωες των μυθιστορημάτων της. Όλα τα κείμενά της φέρουν το στίγμα της γραφής της, μιας γραφής εσωτερικής κυρίως, που κινείται σε ελλειπτικές τροχιές νοημάτων με συχνές ανακυκλώσεις κι αναδιπλώσεις μέσα στα ίδια φθινοπωριάτικα, μελαγχολικά τοπία, μέσα σε μια υγρή πάντοτε μυστικιστική και μυστηριώδη ατμόσφαιρα: ο προσφιλής της ποιητικός χώρος, που θυμίζει πάντα τη γυμνότητα του νησιού της, τους δυνατούς βοριάδες και την ηδυπαθή υγρασία της μοναξιάς και της ερημίας. Γραφή ελεύθερη, μετέωρη συχνά, κάποτε ακουμπισμένη στις παριές του νου και της λογικής με θαυμαστές συναρτήσεις του χρόνου και του χώρου. Τοπίο βουλιαγμένο στη μυστική ρήτρα του αισθήματος κενού...

Όλα κινούνται και υπάρχουν μέσα στην υγρασία της μνήμης με το μισοτελειωμένο κλάμα του μικρού αδερφού, το αγαπημένο χαμόγελο της μητέρας στα εικονίσματα του παλιού σπιτιού, πάνω στα παλιά έπιπλα, στα συρτάρια της μνήμης, μιας μνήμης από χρώμα και αίμα, από μοναξιά και θάνατο. Και πίσω από τα

θολά τζάμια να ρέει το κλάμα της βροχής στους λερωμένους δρόμους της Γκρίζας Πολιτείας, από όπου φτερούγισε τρελό το όνειρο της υπολογισμένης επανάστασης που έφερε τα πάνω κάτω - πρόκειται για το Παρίσι της δεκαετίας του '60- και παραπίσω η Ελλάδα με νήπια περπατήματα προς τους καιρούς που έρχονται ν' απαλλοτριώσουνε ακόμα και τη μνήμη!

Η ηρωίδα της, μια κατακερματισμένη ύπαρξη, χωρίς όνομα, ακόμα και χωρίς πρόσωπο, ανάμεσα στο όνειρο και την πραγματικότητα, μια πραγματικότητα κινούμενη, ρευστή και ραγισμένη, μια ύπαρξη τραγική περιδινούμενη και παγιδευμένη στις πολλαπλές αντανακλάσεις των αισθημάτων και των βιωμάτων της, ρομαντική, ονειροπόλα κι ασυμβίβαστη, ριζωμένη ωστόσο στο βιωμένο χώρο, δεμένη με την παιδική ηλικία του μάγου, κουβαλάει μνήμες γεμάτες θάνατο και φόβο, σταματημένα, σακατεμένα όνειρα και σκορπισμένα μέλη. Αισθάνεται να μην ανήκει πουθενά, γιατί δεν υπάρχει χώρος για μια απόδραση, φυγή ή έστω διαφυγή. Πάει κι έρχεται, σαν την αιώρα μέσα στον κύκλο της φθοράς, «σημαίνοντας θάνατο» την κάθε μέρα, ωστόσο φτάσει στο έσχατο σημείο του τρόμου, την τέλεια ερήμωση, που είναι η απογύμνωση του φυσικού και του ονειρικού τοπίου,

η αποκοπή κάθε δεσμού από την άλλη πραγματικότητα, το βιωμένο χρόνο, που είναι πόνος, γόος, θάνατος, ό,τι απόκτησε ακροβατώντας χέρι χέρι με τον εφιάλητη πάνω στο τεντωμένο σκοινί της ουτοπίας...

Στην τελική ευθεία υπάρχει η έσχατη γνώση: το σαραβαλιασμένο κορμί της μετακατοχικής και κυρίως της Ελλάδας των δεκαετιών '50, '60, μια αναγκαστική προσγειώση στην παραδοχή της αναπόφευκτης όσο και οδυνηρής πραγματικότητας που έρχεται ως απελευθέρωση, αφού δεν υπάρχει πια αντίκρισμα όλων αυτών που κουβαλούσε μέσα της και της τροφοδοτούσαν ως ομφάλιος λώρος την ψευδαίσθηση και την κρατούσε δέσμια του παρελθόντος...

Αλλά και τα άλλα πρόσωπα που δρουν μέσα σε αυτό το υγρό κινηματογραφικό τοπίο, μέλη μιας κινούμενης υγρής ανθρώπινης μάζας, είναι ίδια ή περίπου ίδια. Καθένα σέρνει πίσω του ελάχιστα παραλλαγμένο το δικό του χθες, προσπαθεί να κρύψει όπως όπως με ήχους και με χρώματα, με λέξεις και με λεπτές αποχρώσεις αισθήματος και πόθου ερωτικού τις δικές του κακοφορμισμένες πληγές. Του καθενός η ζωή είναι κυκλική κι όλα τα γεγονότα και τα συμβάντα της καθημερινής ζωής, του καθενός και

της ιστορικής μοίρας της πατρίδας, έρχονται στο προσκήνιο της μνήμης κυκλικά, σε ομόκεντρους και άλλοτε σε τεμνόμενους κύκλους, ελλείψεις. Βουλιάζουν στο ξερό πηγάδι της αγάπης, της ερημίας, στον κήπο με τα μαραμμένα άνθη του αισθήματος, μπλέκονται στους ιστούς της αράχνης, στα μετέωρα δάχτυλα της ομίχλης, ζωντανεύουν άεφα για να βουλιάζουν την ίδια στιγμή στην ανυπαρξία της ίδιας τους της ύπαρξης!

Η «Γκρίζα Πολιτεία» κυκλοφόρησε σε πρώτη έκδοση το 1971, και έχει τη συναισθηματική και την ιστορική φόρτιση εκείνης της εποχής που δίνεται αδρά με τον ποιητικό τρόπο που η συγγραφέας συνηθίζει να βλέπει, να αγγίζει και να βιώνει το χρόνο της σε οποιαδήποτε μορφή και έκφραση, με την ιδιότυπη γραφή της. Ετσι, πίσω από τα φαινόμενα υπάρχει πάντα το τραγικό και η τραγικότητα που κάθεται πάνω στα πράγματα και εισχωρεί μέσα στα πράγματα και αιωρείται, ο θάνατος, όχι φοβερός εχθρός, οικείος, που περιφέρεται, που εμπριέχεται στα σχήματα και τις λέξεις....

Οι ήρωες, με πρόσωπα ή χωρίς πρόσωπα, δίνουν την εικόνα του αλλοτριωμένου φυσικού και ανθρώπινου τοπίου όπως εκτείνεται μεταξύ του άσπρου αιγαιοπελαγίτικου νησιού - της μνήμης και των αναμνήσεων- της οδού Ηροδότου

και Παρισιού -της Γκρίζας Πολιτείας, που είναι έννοια επάλληλη καλύπτει όλο το μυθιστορηματικό χώρο- και είναι αυτό το τοπίο που η ηρωίδα της, η συγγραφέας και όλη η γενιά της κουβαλάμε μέσα μας ως βιωμένο χρόνο - χώρο και εξακολουθούμε να βιώνουμε οδυνηρά στη συμβατική συμφιλίωση μαζί του, όπως δίνεται με τις τελευταίες φράσεις του κειμένου όπου έχουμε σύμπτυξη όλων των πριν υπαρχάντων και μια συναίρεση που θαρρείς πως όλος ο κόσμος είναι μια μικρή πικρή παγερή συμμαζεμένη στρογγυλή μέσα στη μνήμη στιγμή. Ο χρόνος σταματάει μέσα μας στις μήμες στον περιχαρακμένο χώρο του αισθήματος.

Τα υλικά της Λαμπαδαρίδου-Πόθου, το σπίτι, τα χέρια της μάνας το αδικοσκοτωμένο παιδί, η Ηροδότου, οι αντικριστοί καθρέφτες, η βροχή που δεν σταματάει ποτέ και μέσα στο βλέμμα και στην ψυχή, η υγρασία, οι τέμπερες, ο κύκλος είναι οι κυριότερες σταθερές που στελεχώνουν το σώμα του μυθιστορήματος.

Η αθωότητα της σιωπής, η λύτρωση θα έρθει με τον πόνο που προξενεί η ερήμωση, η απόγνωση από ό,τι μας συνδέει με το παρελθόν και με τη βίωση του θανάτου του δικού μας και των άλλων, με την επιστροφή στην αρχή μας, στην αρχή του κύκλου, που είναι και η αρχή του κόσμου...

Επιμέλεια: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΜΠΟΥΚΑΛΑΣ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 6 Ιουλίου 1994